

Łódź, dn.10.11.2024

Prof. dr hab. n. farm. Andrzej Stańczak
Emerytowany prof. Uniwersytetu Medycznego
w Łodzi
andrzej.stanczak@umed.lodz.pl

Recenzja

**w postępowaniu habilitacyjnym Pana doktora Wojciecha Giermaziaka
ubiegającego się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie
nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o zdrowiu.**

Ocenę przygotowano w odpowiedzi na pismo z dn. 24 kwietnia 2024 roku wskazujące mnie jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym Pana doktora Wojciecha Giermaziaka. Obowiązkiem recenzenta jest ocena osiągnięcia mającego stanowić podstawę do nadania stopnia naukowego w danej dyscyplinie nauki. Przedstawiony do oceny komplet dokumentów odpowiada wymogom ustawowym postępowania o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego, a ocenę całościową dorobku oparto o artykuł 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. Ustaw z 2022 r. poz. 574 ze zmianami. Do sporządzenia niniejszej oceny posłużyły mi przedstawione dokumenty charakteryzujące dorobek naukowo-badawczy oraz osiągnięcie naukowe (rozprawa habilitacyjna) pt. „Kannabinoidy i konopie w leczeniu bólu nowotworowego z uwzględnieniem synergicznego działania kannabinoidów oraz aspektu społecznego farmakoterapii konopiami” opublikowana w Kaliszu i Warszawie w 2023 roku, ISBN_978-83-65872-98-2 licząca 216 stron.

Wykształcenie oraz działalność zawodowa

Dr Wojciech Giermaziak jest absolwentem Akademii Medycznej w Łodzi. W roku 1981 uzyskał dyplom magistra farmacji, na kierunku – farmacja apteczna na Wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w Łodzi; na podstawie pracy „*Wydalenie fenolu i kwasu hipurowego z moczem u szczurów w ekspozycjach dootrzewnowych benzenem i toulenem*” wykonanej w Zakładzie Toksykologii Instytutu Nauk Podstawowych Wojskowej Akademii

Medycznej w Łodzi. W 1988 uzyskał dyplom doktora nauk przyrodniczych na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; na podstawie rozprawy doktorskiej „*Dynamika wysycenia ustroju zwierząt laboratoryjnych azotem w powietrznych ekspozycjach hiperbarycznych*”; promotor: doc. dr hab. Tadeusz Doboszyński. Jako farmaceuta Habilitant systematycznie rozwijał się pod względem profesjonalnym, w 1985 zdał egzamin specjalizacyjny pierwszego stopnia w zakresie farmacji aptecznej, Warszawa, nr 36/1985, a następnie w 1989 roku uzyskał specjalizację drugiego stopnia w zakresie farmacji klinicznej, Warszawa, nr 224/36/II/1985. W 2016 zdobył dyplom Master of Business Administration, Studia menadżerskie Executive MBA (Master of Business Administration), Gdańska Fundacja Kształcenia Menadżerów, Uniwersytet Gdański. W latach 2008–2010 był wykładowcą na Wydziale Farmacji Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, a od 2011 pełnił funkcje dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie. Dr Wojciech Giermaziak przez dwie kadencje był prezesem ORA w Łodzi, oraz pełnił funkcję wiceprezesa NRA, jest cenionym ekspertem z zakresu farmacji klinicznej i prawa farmaceutycznego. Zawsze był propagatorem tradycji aptekarstwa, jest autor dzieła „Apteki w historii miasta Łodzi”. Z przedstawionych danych nie wynika aby dr Wojciech Giermaziak ubiegał się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Działalność naukowo-badawcza przed uzyskaniem stopnia doktora

W latach 1975–1981, Habilitant był członkiem kół naukowych: biochemicznego i toksykologicznego a potem farmakologicznego, a od 1977 r. do ukończenia studiów był przewodniczącym Studenckiego Towarzystwa Naukowego na Wydziale Farmacji Akademii Medycznej w Łodzi. W ramach tych prac podejmował badania nad zjawiskiem metabolizmu wewnątrzkomórkowego na poziomie cyklu Krebsa. Następnie swoje zainteresowania naukowe przeniósł do Zakładu Toksykologii Wojskowej Akademii Medycznej, w którym obronił pracę na pierwszy stopień specjalizacji aptecznej. Po odbyciu stażu w aptece szpitalnej szpitala MSW w Łodzi, rozpoczął pracę na stanowisku Kierownika Składnicy Sanitarnej Działu Farmacji i Techniki Medycznej w szpitalu MSW w Łodzi kontynuując współpracę naukową z II Oddziałem Chorób Wewnętrznych I Kliniki Internistycznej Wojskowej Akademii Medycznej, kierowanej przez płk. prof. dr. hab. n. med. Jana Gocha. Równocześnie rozpoczął kurs przygotowawczy do specjalizacji drugiego stopnia z zakresu farmacji klinicznej w Centrum Kształcenia Podyplomowego Kadr Medycznych w

Bydgoszczy pod kierunkiem prof. dr. hab. Lesława Wichlińskiego, który ukończył z wynikiem bardzo dobrym, uzyskując dyplom specjalisty farmacji klinicznej (1989 r.). Jednocześnie brał udział w pracach naukowych I Kliniki Internistycznej WAM. Wprowadzenie stanu wojennego i ograniczenia z tym związane uniemożliwiły zakończenie badań klinicznych nad węgierskim lekiem immunosupresyjnym o nazwie Celladam, który był zastosowany w leczeniu chorób nowotworowych, niektórych chorób metabolicznych (cukrzyca typu II) oraz leczeniu wspomagającym w kardiologii. Dalszym etapem działalności naukowej było nawiązanie współpracy z Zakładem Medycyny Podwodnej Instytutu Medycyny Morskiej i Tropikalnej WAM gdzie pod kierunkiem kmdr. prof. dr. hab. Tadeusza Doboszyńskiego pojął badania oparte na hiperbarii. Badania te zostały przeprowadzone na sześciu gatunkach małych zwierząt laboratoryjnych: myszach, chomikach, świnkach morskich, szczurach, królikach i kotach. Uzyskane wyniki stały się podstawą do napisania i obrony pracy doktorskiej pt. *Dynamika wysycenia ustroju zwierząt laboratoryjnych azotem w powietrznych ekspozycjach hiperbarycznych* (1988).

Działalność naukowo-badawcza po uzyskaniu stopnia doktora

Po zakończeniu przemian ustrojowych Habilitant natychmiast zaangażował się w prace nad reaktywacją samorządu zawodowego aptekarzy Izby Aptekarskiej w Łodzi, w tym brał udział nad pracami nad uchwaleniem Ustawy o Izbach Aptekarskich i rozpoczął działalność w odtworzonej łódzkiej Izbie Aptekarskiej w której w kolejnych latach był wiceprezesem a następnie prezes OIA w Łodzi i wiceprezesem Naczelnej Rady Aptekarskiej. Działalność samorządowa nieznacznie wykluczała działalność naukową na rzecz działalności legislacyjnej tj. przygotowanie założeń do Ustawy Prawo Farmaceutyczne oraz projektu ustawy o zawodzie farmaceuty. Jednocześnie kontynuował zainteresowania farmakologiczne skoncentrowane głównie na zagadnieniach związanych z leczeniem bólu, prezentując na posiedzeniach, sympozjach i konferencjach naukowych Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego szereg referatów, doniesień naukowych poświęconych tym zagadnieniom. (Zał.4). Równocześnie aktywnie uczestniczył w organizowaniu i uczestnictwie w licznych konferencjach i sesjach naukowych o charakterze ogólnopolskim, jak i międzynarodowym (Zał. 4). Od września 2009 roku Habilitant pracował w Departamencie Polityki Lekowej i Farmacji Ministerstwa Zdrowia na stanowisku zastępcy dyrektora będąc w tym czasie współtwórcą Ustawy o Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów

Medycznych, ustawy o dopalaczach, oraz o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. W latach 2009–2012 był przedstawicielem Polski w Networking of the Competent Authorities on Pricing and Reimbursement, działającej wspólnej inicjatywy Państw Członkowskich i Komisji Europejskiej. Od 2011 roku pełnił szereg istotnych funkcji w tym między innymi: członek Komisji Ekonomicznej przy Ministrze Zdrowia, pełnomocnika Ministra Zdrowia, zastępcy dyrektora w Ministerstwie Zdrowia, oraz dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej. Od 2012 roku jest przewodniczącym Komisji Farmakopei przy Prezesie Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. W tym czasie swoją działalność naukową kontynuuję również w formie recenzowania artykułów i doniesień naukowych w czasopiśmie Journal of Health Policy & Outcome Research (JHPOR), a także w wydawnictwie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Biuletynie Głównej Biblioteki Lekarskiej oraz Newsletter of Central Medical Library [Załącznik 4.] Innym kierunkiem badań Habilitanta, obok leków przeciwbólowych były badania poświęcone chorobom nowotworowym sutka i jajników. Ten kierunek zainteresowań dotyczy profilaktyki, diagnostyki i zapobieganiu schorzeniom kobiecym w praktyce klinicznej. Natomiast najnowszym kierunkiem badawczym jest nikotynizacja w zewnętrznych skutkach klinicznych i epidemiologicznych [Załącznik 4.] Dr Wojciech Giermaziak współpracował także z WHO Polska w zakresie organizacji konferencji, szkoleń o tematyce farmaceutycznej administracji publicznej i państw Grupy Wyszehradzkiej.

Ocena osiągnięcia naukowego będącego przedmiotem postępowania habilitacyjnego.

Rozprawa przedstawiona do oceny przez Pana dr Wojciecha Giermaziaka zatytułowana „Kannabinoidy i konopie w leczeniu bólu nowotworowego z uwzględnieniem synergicznego działania kannabinoidów oraz aspektu społecznego farmakoterapii konopiami” została opublikowana w Wydawnictwie Naukowym Akademii Kaliskiej w Kaliszu, oraz Głównej Bibliotece Lekarskiej w Warszawie w 2023 roku, ISBN_978-83-65872-98-2, ISBN_978-83-966958-1-9. Praca liczy 216 stron, 21 tabel oraz 15 rysunków. Praca zawiera 381 cytowań, głównie literatury obcojęzycznej co świadczy o oczytaniu Habilitanta, jak

również o ubóstwie polskiego piśmiennictwa związanego z tematem pracy. Ustawodawca nie stwierdził, że to monografia będąca przedmiotem oceny powinna być wybitna, w ustawie jest zapis dotyczący znaczącego dorobku naukowego osoby wnioskująca (posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny). Dorobek dr Wojciecha Giermaziaka uważam, za spełniający ten warunek, bo jest zróżnicowany, obszerny, ciekawy i wskazujący na stałą, systematyczną pracę badawczą. Książka spełnia też ustawowy warunek, że została wydana przez wydawnictwo ujęte w Komunikacie MEiN z 22 YII202I w sprawie wykazu, wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe. Wydawnictwo Naukowe Akademii Kaliskiej.

Oceniana praca jest próba uporządkowania problematyki wykorzystania kannabinoidów i konopi w leczeniu bólu ze szczególnym uwzględnieniem bólu nowotworowego. Monografia stanowi materiał porównawczy osiągnięć wiedzy medycznej w świecie dający pogląd na najbardziej aktualny system zastosowania kannabinoidów we współczesnej medycynie. Ból nowotworowy lub ból u chorego na nowotwór zawiera wszystkie rodzaje bólu występujące w przebiegu choroby, co jest rozumiane jako głównie uporczywe bóle towarzyszące leczeniu przeciwnowotworowemu. Temat jest o tyle aktualny, gdyż zastosowanie ziela konopi zostało w Polsce dopuszczone do lecznictwa w 2017 roku. Oczywiście dopuszczony do obrotu surowiec farmaceutyczny jakim są konopie *Cannabis sativa* zawiera standaryzowane ilości THC i CBD. W Polsce marihuana medyczna dostępna jest wyłącznie na tzw. receptę narkotyczną. Do jej wystawienia uprawnieni są lekarze wszystkich specjalizacji medycznych z wyjątkiem lekarzy weterynarii. Stosowanie konopi w lecznictwie zawsze budziło wiele kontrowersji, tym bardziej że wprowadzony w Polsce surowiec został wprowadzony tylko do receptury. Jednak trzeba zwrócić uwagę, że lekarze nie byli w momencie wprowadzenia do obrotu przygotowani co do sposobu stosowania jak i dawkowania. I chociaż konopie były stosowane w medycynie wielu kultur, to w XX wieku były traktowane jako szkodliwe używki prowadzące do uzależnienia. Jednak wiele współczesnych badań wskazywało na ich korzystny wpływ i wiele zastosowań w medycynie. Wiele badań klinicznych potwierdziło terapeutyczny charakter medycznej marihuany w leczeniu neuropatycznego bólu i nowotworowego u chorych niereagujących na standardowe leczenie lekami przeciwbólowymi. O ile dotychczasowe badania kliniczne skupiały się najczęściej na związkach wyizolowanych z konopi to należy pamiętać, że suszone kwiaty konopi siewnych – *Cannabis sativa* – zawiera szereg związków: kannabinoidów, terpenów, flawonoidów, które wchodzą między sobą w interakcje, wykazując efekt *entourage*.

Aktualnie w Polsce konopie są przepisywane na tej samej zasadzie, co inne leki na tzw. "receptę" narkotyczną (Rpw). Choć w Polsce konopie zalegalizowano do użytku medycznego w 2017 r. to surowiec stał się dostępny dla pacjentów dopiero w styczniu 2019 r. Szereg cytowanych przez Habilitanta badań wskazuje na synergiczne działanie opioidów i kannabinoidów. Badania przemawiają również za terapią z wykorzystaniem marihuany w schorzeniach różnego pochodzenia, m.in. padaczka lekooporna, stwardnienie rozsiane (SM), w leczeniu objawów nieswoistego zapalenia jelit oraz według niektórych źródeł w depresji. Zauważono również efektywność stosowania medycznej marihuany w leczeniu choroby Parkinsona, zespołu Tourette'a oraz nudności i wymiotów wywołanych chemioterapią. Wobec powyższych przesłanek celem monografii przedstawionej do oceny w postępowaniu habilitacyjnym jest ocena trendów, procedur i praktyk dotyczących przepisywania medycznej marihuany w Polsce oraz poznanie postaw lekarzy i społeczeństwa wobec terapii pochodnymi marihuany. Dodatkowymi celami badawczymi było: określenie uwarunkowań formalnoprawnych, legislacyjnych i rynkowych mających kluczowy wpływ na kliniczne zastosowanie konopi i kannabinoidów, ocena rozwiązań systemowych w zakresie farmakoterapii lekami kannabinoidowymi. Monografia stanowi materiał porównawczy osiągnięć wiedzy medycznej w świecie dający pogląd na najbardziej aktualny system zastosowania kannabinoidów we współczesnej medycynie. Ponadto monografia stanowi próbę odpowiedzi na pytanie: czy dla terminalnego pacjenta ważne jest potencjalne uzależnienie czy eliminacja bólu. Oczywiście ta różnorodność zastosowań wymaga dalszych badań. Habilitant w swojej monografii przedstawia historię marihuany i jej wykorzystania medycznego. Następnie w kolejnym rozdziale opisuje zawarte w marihuanie substancje chemiczne głównie THC i CBD oraz inne składniki. W oparciu o aktualne piśmiennictwo omawia farmakokinetykę kannabinoidów, wskazując na działania niepożądane oraz przeciwwskazania do ich stosowania a także znane interakcje ze stosowanymi lekami. W kolejnych rozdziałach Habilitant podejmuje problematykę definicji surowców, ocenę stanu prawnego marihuany i rynku w Polsce. W rozdziale 10 Autor pojął problem badania postawy wobec leczniczego stosowania konopi wśród polskich lekarzy psychiatrów i polskich respondentów wykorzystując własne badania ankietowe i analizując wyniki. Wszystkie badania własne są bogato ilustrowane i zawierają dyskusje i wnioski. Od rozdziału 12 podejmowane są aspekty terapeutyczne zastosowania kannabinoidów w kontekście synergii działania z opioidami ich skuteczności klinicznej oraz analizie barier w dostępie do medycznej marihuany. Badania dowodzą, że ból w większości przypadków choroby

nowotworowej może być efektywnie leczony przy użyciu leków opioidowych i pochodnych konopi. Do rozpoznanych barier związanych z wykorzystaniem pochodnych konopii należą między innymi: słabe wykształcenie pracowników medycznych, niechęć do przepisywania leków opioidowych i kannabinoidowych, oraz nadmiernie restrykcyjne prawo dotyczące sprzedaży i udzielanie licencji na obrót tymi preparatami. Jak dotąd skuteczność leczenia z użyciem kannabinoidów nie została dostatecznie i jednoznacznie potwierdzona badaniami klinicznymi. Nie oznacza to jednak, że nie należy rozważyć stosowania pochodnych marihuany jako leczenia adjuwantowe u pacjentów nowotworowych z przewlekłym bólem, leczonych zoptymalizowaną terapią opioidową. Badania własne przeprowadził Habilitant w okresie od kwietnia do grudnia 2019 roku zarówno za pośrednictwem kwestionariusza ankietowego jak również wersji papierowej ankiety. Wersja elektroniczna ankiety została opracowana za pomocą Formularza Google. Link został rozesłany do właściwych respondentów, natomiast papierowe wersje ankiety były przesłane bezpośrednio do lekarzy psychiatrów. W sumie ze 174 otrzymanych ankiet ocenie poddano 171.

Celem tego badania było określenie poziomu wiedzy oraz postaw psychiatrów w zakresie stosowania ziela konopi i tzw. medycznej marihuany. Wyniki badania wykazały, że postrzegane ryzyko związane ze stosowaniem medycznej marihuany jest ogólnie niższe niż ryzyko związane ze stosowaniem leków opioidowych. Ponad 70% respondentów przeprowadzonego badania zgodziło się ze stwierdzeniem, że stosowanie leków na bazie konopi może zredukować ilość przyjmowanych leków opioidowych. Zaledwie 7% respondentów potwierdziło, że obecne przepisy sprawiają, że medyczna marihuana jest częściej przepisywana w celach rekreacyjnych niż leczniczych. Ponad 88% psychiatrów uważało, że należy opracować listę wskazań do leczenia z użycie medycznej marihuany. Szereg lekarzy uważało, że brak wskazań w ChPL stanowiło pewnego rodzaju barierę w przepisywaniu tego środka. Wiele opublikowanych badań wskazuje na synergiczne działanie opioidów i kannabinoidów. Niewątpliwie pewnym utrudnieniem jest sposób podawania kannabinoidów, na ogół jest to waporyzacja i podanie doustne. Sposób podawania na drodze waporyzacji jest niezwykle kłopotliwy i wymaga zastosowania dodatkowych urządzeń (waporazytorów). Każdy z rozdziałów monografii jest poparty bogatym i aktualnym piśmiennictwem. Łącznie w monografii ilość cytowanych prac to 382 pozycje w tym szereg aktów prawnych. Ponadto Autor dokumentuje swoją rozprawę w oparciu o 14 publikacji powiązanych tematycznie. Szkoda, że tylko w 5 wymienionych pracach Habilitant jest pierwszym autorem. Ponadto można mieć wątpliwości czy zgłoszona tu praca „Analysis

of species characteristics of laboratory animals in reaction to hyperbaric environmental conditions” opublikowana w Polish Hyperbaric Research ma związek z tematyką monografii. W wykazie publikacji z aktualizacją na 26.03.2024 Habilitant rozdzielił prace wysokopunktowane wg. MMEiN od pozostałych. Dlaczego? Jego dorobek stanowi ponadto 6 monografii, 8 redakcji monografii, 18 rozdziałów w monografiach oraz 155 artykułów. Pomimo znacznej liczby publikacji trzeba uznać, że część z nich miało charakter popularyzatorski o niskiej wartości naukowej. Z drugiej strony miejsce zatrudnienia Habilitanta nie pozwalało na rozwinięcie jego możliwości naukowych. Impact faktor prac Habilitanta wynosi 34,732 a punktacja MEiN 4973. Indeks Hirscha według Web of Science równy 4 natomiast liczba cytowań równa 51. Powyższe uwagi przedstawione z obowiązku recenzenta nie powodują jednak obniżenia wartości całej przedstawionej przez Habilitanta monografii.

Dodatkowo swoją aktywność naukową realizował Habilitant biorąc czynny udział w konferencjach naukowych międzynarodowych i krajowych., wg. autoreferatu są to 44 pozycje. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na udział w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji (18 pozycji). Dr Wojciech Giermaziak uczestniczył w szeregu projektach we współpracy z innymi ośrodkami naukowymi i ośrodkami kultury. Jest członkiem wielu towarzystw naukowych, że warto wspomnieć: Polskie Towarzystwo Medycyny i Techniki Hiperbarycznej, Polskie Towarzystwo Farmakoekonomiczne, Polskie Towarzystwo Terapii Monitorowanej, Polskie Towarzystwo Toksykologiczne, Polskie Towarzystwo Farmakologiczne, Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne, pełniąc w niektórych z nich istotne funkcje. Działalność dydaktyczna koncentrowała się głównie na opiece naukowej nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego. Był także opiekunem specjalizacji pierwszego i drugiego stopnia z Farmacji Aptecznej i Farmacji Klinicznej w latach 2009–2011, na Wydziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Dotychczasowa działalność naukowo-badawcza i popularyzatorska została doceniona przez władze państwowe i samorządowe w postaci licznych odznaczeń i wyróżnień, m.in.: Brązowy Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal im. prof. Koskowskiego (NRA), Odznaka „Zasłużony w ochronie zdrowia”, Odznaka honorowa „Zasłużony dla Kultury Polskiej”.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę zamieszczoną wyżej ocenę osiągnięcia naukowego w postaci monografii pt. „*Kannabinoidy i konopie w leczeniu bólu nowotworowego z uwzględnieniem synergicznego działania kannabinoidów oraz aspektu społecznego farmakoterapii konopiami*” oraz pozostały dorobek naukowy oraz dydaktyczny i organizacyjny, stwierdzam, że dr Wojciech Giermaziak, spełnia na poziomie wystarczającym warunki do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o zdrowiu. określonych w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. Ustaw z 2022 r. poz. 574 ze zmianami).

W związku z powyższym wnoszę do Rady Naukowej Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu o podjęcie uchwały o nadaniu dr Wojciechowi Giermaziakowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

Stenozok Anohrej